

2.2 Padalyvis, jo gramatiniai požymiai, daryba, vartojimo ypatumai

Padalyvis – tai neasmenuojamoji ir nelinksniuojamoji lietuvių kalbos veiksmažodžio forma, turinti veiksmažodžio irrieveiksmio ypatybių. Padalyviai žymi pašalinio veikėjo atliekamą arba savaime vykstantį šalutinį veiksma. Turi keturias laikų formas, daromas iš tų pačių kamienų kaip veikiemieji dalyviai: esamojo laiko su priesaga **-nt** (*dirbant, rašant, tylint*), būtojo kartinio laiko su priesaga **-(i)us** (*dirbus, rašius, tylėjus*), būtojo dažninio laiko su priesaga **-davus** (*dirbdavus, rašydavus, tylėdavus*), būsimajo laiko su priesaga **-siant** (*dirbsiant, rašysiant, tylėsiant*).

Padalyviai sakinyje reiškia aplinkybinius arba aiškinamuosius santykius.

- Aplinkybiniai esamojo laiko padalyviai žymi šalutinį veiksma, vykstantį tuo pačiu metu ar bent ne anksčiau kaip tarinio veiksmas (*Šienaujant dažnai užaina lietūs*), būtojo kartinio laiko padalyviai žymi ankstesnį šalutinį veiksma (*Šieną nupjovus atolas želia*).
- Aiškinamuosius santykius reiškia visų laikų padalyviai, dažniausiai siejami su galininku (*Mačiau tave pareinant; Girdėjau brolių dainavus*). Būtojo kartinio laiko padalyviai, siejami su bevardės giminės būdvardžiais, santykiniais įvardžiais,rieveiksmiais ar dalelytėmis, savo reikšme yra artimi bendračiai (*Gal geriau būtų namo grįžus; Kaip čia padarius?*).

*atolas – nupjovus pievą, atžėlusi žolė.

2.2 Padalyvis, jo gramatiniai požymiai, daryba, vartojimo ypatumai

1. Perskaitykite padalyvio gramatinio nagrinėjimo planą, jį aptarkite su mokytoja (-u).

Padalyvio gramatinio nagrinėjimo tvarka:

1. veiksmažodžio forma;
2. laikas;
3. kuo eina sakinyje

Pavyzdys

Išvažiavus aprimo vėjas.

Žodžiu:

išvažiavus – padalyvis, būtasis kartinis laikas; sakinyje eina laiko aplinkybe (kada aprimo? – sutemus).

Raštu:

išvažiavus – pad., būt. k. I.; I. apl. (kada aprimo?).

2. Raskite sakiniuose padalyvius, juos pabraukite ir įrašykite į žemiau esančią lentelę. Nurodykite jų laiką.

1. Mildutei skaitant knygą visada norisi miego.
2. Vaikas ilgai galvojo, kaip čia padarius, kad visi būtų laimingi.
3. Tėčiui kieme nupjovus žolę, pasklido šviežios žolės kvapas.
4. Skraidant drugeliams, vaikai linksmai žaidė pievoje.
5. Girdėjau mamą dainavus savo mėgstamą dainą.
6. Saulei tekant grįžome namo.
7. Mačiau tave pareinant takeliu namo.
8. Piešiant piešinį reikia turėti gerą vaizduotę.

2.2 Padalyvis, jo gramatiniai požymiai, daryba, vartojimo ypatumai

Esamasis laikas	Būtasis kartinis laikas	Būtasis dažninis laikas	Būsimasis laikas

3. Iš veiksmažodžių bendračių parašykite visų laikų padalyvius.

1. Tylėti – tylint, tylėjus, tylėdavus, tylėsiant.
2. Rašyti – _____
3. Skaityti – _____
4. Važiuoti – _____
5. Dainuoti – _____
6. Sakyti – _____
7. Mylėti – _____
8. Plauti – _____
9. Valgyti – _____
10. Šokti – _____

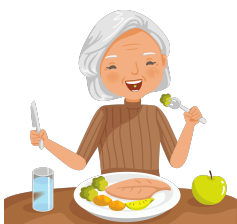
4. Po paveikslėliais parašykite veiksmažodžio bendratį. Šalia parašykite esamojo ir būtojo kartinio laiko padalyvius.

Traukti – traukiant,
traukus

2.2 Padalyvis, jo gramatiniai požymiai, daryba, vartojimo ypatumai

5. Raskite sakiniuose padalyvius, juos išrašykite į lentelę ir išnagrinėkite. Remkitės gramatinio nagrinėjimo planu.

1. Mokytoja patarė, kad rytoj, prieš rašysiant diktantą, reikia pasikartoti taisykles.
2. Kiekvieną kartą atvažiavus į kaimą, širdyje pasidaro šilta ir ramu.
3. Pučiant vėjui, sukasi malūno sparnai.
4. Prisėdus prie seno nuotraukų albumo, nuolat iškyla daug prisiminimų.
5. Žydėdavus rožėms, mama nuolat būdavo linksma.
6. Kepant močiutei blynus, vaikai nuolat painiojasi po kojomis.
7. Tomui miegant, visi šeimos nariai sėdėjo tyliai.
8. Sode pražydus obelims, vaikai linksmi šokinėjo iš džiaugsmo.

Padalyvis	Veiksmažodžio bendratis	Laikas	Kuo eina sakinyje

6. Perskaitykite tekstą ir įrašykite praleistas raides.

Parvažiav__s iš užsienių Lietuvon, gul__jau vieną graž__ pavasario dieną pas brolių gonk__lyje ir traukiau silpnon kr__tinėn pakvipusį nuo suž__dusių medžių orą. Malonus vakarų vėj__lis, šlamėdamas medžių lap__s, p__tė tiesiai man kakton, glostė plaukus ir veidą tartum sen__ manęs pasiilg__s, ištrošk__s. Klausiaus, kaip sodne raiboji geg__tė kukuoja, linksmi luputis tūt__ja, gėriau pavasario kv__pą ir klajojau akimis Šventosios pakrašč__s, kur gražios ievos ž__di, kur naktimis lakštingalos skamba...